MALTA

QORTI TAL-MAGISTRATI (GHAWDEX) GURISDIZZJONI SUPERJURI

MAGISTRAT DR. JOSETTE DEMICOLI

Seduta tal-21 ta' Gunju, 2013

Citazzjoni Numru. 66/2012

Luigi Sultana u martu Carmela Sultana

vs

Emanuel Cremona u martu Rose Cremona

Il-Qorti;

Rat ir-rikors guramentat li jaqra hekk:

Illi b'kuntratt li sar fl-atti tan-Nutar Dottor John Busuttil tad-dsatax (19) ta' Mejju elf disa' mija u sittin (1960) – anness u markat A – ir-rikorrenti xtraw is-segwenti beni mmobbli:

(a) il-lok ta' djar numru hdax (11) fi Triq Mannar, Xaghra, Ghawdex, bil-mandretta mieghu annessa tal-kejl ta' cirka siegh, liema lok ta' djar gie deskritt li jikkonsisti f'kamra mgarrfa u zewgt ikmamar ohra li kienu jintuzaw ghall-annimali, il-mandra msemmija kif soggetta ghad-dritt tal-

passagg a favur tal-beni ta’ Vittorio Azzopardi (illum dawn il-beni huma proprjeta’ tal-konvenuti konjugi Cremona); u

(b) il-bicca raba’ msejha ‘ta’ mal-lok’ fil-limiti tax-Xaghra, Ghawdex, tal-kejl ta’ cirka siegh, tmiss punent ma’ beni ta’ l-eredi ta’ Vittorio Azzopardi (illum dawn il-beni huma proprjeta’ tal-konvenuti konjugi Cremona), tramuntana ma’ beni ta’ Angela Azzopardi, u nofsinhar ma’ beni ta’ Michelina Said, liema bicca raba’ tgawdi d-dritt ta’ passagg minn fuq beni ta’ Vittorio Azzopardi (illum dawn il-beni huma proprjeta’ tal-konvenuti konjugi Cremona);

Illi bejn il-partijiet kienu nqalghu divergenzi wara li l-konvenuti xtraw il-beni li kellu Vittorio Azzopardi b’kuntratt li sar fl-atti tan-Nutar Kristen Dimech tat-tmintax (18) ta’ Dicembru elfejn u tnejn (2002), u kienu ppruvaw jiehdu pussess ta’ partijiet mill-art li r-rikorrenti kienu (u ghadhom) jippretendu li tifforma parti mill-ambjenti li huma kienu xtraw bil-kuntratt succitat tal-1960, u dawn id-divergenzi taw lok ghall-kawza fl-istess ismijiet li ggib in-numru 28/2004, li giet deciza minn din il-Qorti b’sentenza tas-sittax (16) ta’ Novembru elfejn u ghaxra (2010), f’liema sentenza kien gie deciz li:

‘Ghaldaqstant billi gie stabilit minghajr dubbju illi l-art li l-atturi xtraw fl-1960 ma kienitx tikkonsisti f’dak kollu li jindikaw fil-pjanta annessa mac-citazzjoni, u lanqas setghu akkwistaw l-istess proprjeta’ bil-preskrizzjoni, it-talbiet taghhom ma jistghux jigu milqugha. Dan pero’mhux ghax irrziulta illi l-istess art, jew tal-inqas partijiet defintivi minnha, jappartjenu lill-konvenuti, imma sempliciment ghax hadd mill-kontendenti ma rnexxielu jipprova sodisfacentement kemm attwalment jipposjedi mill-art anessa mal-fond illum numru hdax (11) Triq Mannar, Xaghra, u x’inhuma l-konfini taghha’;

Illi l-konvenuti in segwitu ghal din is-sentenza kienu dahlu u qalghu hitan tas-sejjiegh mill-istess mandretta u ghalqa, jew ippermettew jew ordnaw l-istess;

Illi fid-dawl ta’ dak li gie deciz minn din il-Qorti bis-sentenza fuq citata, liema sentenza llum saret gudikat, u

ta’ dak li sehh mill-istess konvenuti wara s-sentenza bit-tnehhija tal-hitan tas-sejjiegh, ir-rikorrenti qeghdin iressqu t-talba taghhom sabiex jigu stabbiliti b’mod definttiv il-konsistenza, il-posizzjoni, il-kejl u l-limiti tal-mandretta annessa mal-lok tad-djar numru hdax (11), Triq Mannar, Xaghra, Ghawdex, u tal-bicca raba’ maghrufa ‘ta’ mal-lok’ retrostanti l-lok ta’ djar hawn imsemmi, li gew mixtrija minnhom fl-1960, mill-bicca art li xtraw il-konvenuti bil-kuntratt tal-2002;

Illi filwaqt li mal-kuntratt meta xtraw l-atturi ma giet annessa ebda pjanta, izda biss inghatat deskrizzjoni tal-fondi minnhom mixtrija a rigward kejl, konfini, u t-tismija tas-servitu’ tal-passagg li ghalih il-mandra hija soggetta favur il-beni tal-konvenuti u d-dritt ta’ passagg li r-raba’ tal-esponenti tgawdi minn fuq beni llum proprjeta’ tal-konvenuti, mal-kuntratt meta xtraw il-konvenuti twahhlet pjanta li saret minghajr ma qatt gew ikkonsultati l-atturi li jmissu maghhom u meta minghand min xtraw l-istess konvenuti sa kien wissihom ukoll li ma kienx hemm qsami bejn l-art li kienu qeghdin jixtru u l-fondi tal-atturi;

Ghaldaqstant l-atturi qeghdin jitolbu lil din il-qorti:

1. tiddikjara li l-kejl tal-mandretta annessa mal-lok tad-djar numru 11, Triq Mannar, Xaghra, huwa tal-kejl ta’ cirka siegh pari ghal mija u sebgha u tmenin metri kwadri (187m.k.) jew kejl verjuri, kif ukoll il-porzjoni art maghrufa ‘ta’ mal-lok’ li tigi wara l-mandretta msemmija, hija wkoll tal-kejl ta’ cirka siegh pari ghal mija u seba’ u tmenin metri kwadri (187m.k.) jew kejl verjuri;

2. tiffissa u tistabilixxi okkorrendo l-hatra ta’ periti nominandi l-pozizzjoni, u l-konsistenza tal-mandretta annessa mal-lok tad-dar numru 11, Triq Mannar, Xaghra, kif ukoll il-limiti veri u reali tal-istess mandretta fejn din tmiss mal-porzjon art tal-konvenuti, u tordna li jitqieghdu marki permanenti fir-rigward, u tiddikjara liema art hija ta’ parti u liema art hija tal-parti l-ohra;

3. tiffissa u tistabilixxi okkorrendo l-hatra ta’ periti nominandi l-pozizzjoni, u l-konsistenza tal-bicca raba’

msejha ‘ta’ mal-lok’ li tigi fuq in-naha ta’ wara tal-lok ta’ djar numru 11, Triq Mannar, Xaghra, kif ukoll il-limiti veri u reali tal-istess ghalqa fejn din tmiss mal-porzjon art tal-konvenuti, u tordna li jitqeghdu marki permanenti fir-rigward, u tiddikjara liema art hija ta’ parti u liema art hija tal-parti l-ohra;

4. tistabilixxi u tiddetermina dik il-parti jew partijiet tal-proprjeta’ li tirrizulta giet illegalment okkupata mill-konvenuti;

5. tikkundanna lill-konvenuti sabiex fi zmien qasir u perentorju li lilhom jigi prefiss minn din il-qorti jizgumbraw minn din il-parti jew partijiet tal-proprjeta’ tal-atturi li okkupaw abbuzivament, u fin-nuqqas tawtorizza lill-atturi li jizgombraw lill-konvenuti mill-istess u li jnehhu kull xorta ta’ xkiel u ngombru fuq l-istess proprjeta’ ta’ l-atturi.

Bl-ispejjez kontra l-konvenuti, inkluzi dawk tal-protest gudizzjarju tal-5 ta’ Jannar 2011 (Protest Numru 2/2011).
Rat li fir-risposta guramentata l-konvenuti eccepew :

1. Illi preliminarjament, jigi osservat illi fl-azzjoni taghhom l-atturi qed jittentaw azzjoni dupplici cioe’ l-*actio rei vendicatoria u l-actio de finium regundorum*. Dawn huma zewg azzjonijiet distinti minn u nkompatibbli ma’ xulxin. Din il-konfuzjoni twassal ghan-nullita’ tar-rikors guramentat.

2. Illi fit-tieni lok u minghajr pregudizzju ghas-suespost fil-kawza ta’ rivendika ntentata minn l-atturi (fl-ismijiet odjerni numru 28/2004 deciza fis-16 ta’ Novembru 2010) dawn diga’ ppruvaw jattakkaw l-akkwist, il-pjanta u l-qisien annessi ma’ l-att ta’ l-akkwist tal-konvenuti tat-18 ta’ Dicembru 2002 in atti Nutar Dottor Kristen Dimech, u peress illi llum dik il-kwistjoni hija *res iudicata*, b’dak li gie deciz huwa fis-sens illi l-atturi ma rnexxielhomx jippruvaw it-talba ta’ rivendika taghhom; l-istess atturi huma prekluzi illi b’xi mod jergghu jattakkaw l-akkwist tal-konvenuti u l-estensjonijiet u pjanti kontenuti fih, jew li jintentaw ir-rivendika.

3. Illi per konsegwenza ghal dak li jinghad fit-tieni eccezzjoni gialdarba l-kejl u l-estensjoni ta' l-akkwist tal-konvenuti u l-istess att ta' akkwist ma jistghux jigu mpunjati ghal darba ohra minn l-atturi, it-talbiet attrici kwantu jirreferu ghall-estensjoni msemmija fl-akkwist tal-konvenuti ma jistghux jirnexxu.

4. Illi in aggunt maz-zewg eccezzjonijiet ta' qabel din, it-talbiet attrici qed jerghu jifthu mertu illi huwa *res iudicata*, u kwindi qed tinghata l-eccezzjoni tar-*res iudicata*.

5. Illi minghajr pregudizzju ghas-suespost l-eccipjenti jopponu illi ghandhom jigu delinejati xi konfini, stante illi ma hemmx dan il-bzonn, inkwantu l-estensjoni tal-proprjeta' taghhom tirrizulta kjarament mill-att ta' l-akkwist taghhom u mill-provenjenza tat-titolu taghhom.

6. Illi l-art u l-estensjoni msemmija fl-akkwist dejjem kienu fil-pussess legittimu u legali ta' l-eccipjenti.

7. Illi l-att ta' l-akkwist ta' l-atturi msemmi fir-rikors guramentat jiccita provenjenza falza.

8. Illi huwa kkontestat dak li jinghad fir-rikors guramentat fis-sens illi wara s-sentenza fuq citata sar xi twaqqigh ta' hitan jew tnehhija ta' marki divizorji.

9. Illi minghajr pregudizzju ghall-premess kemm-il darba tigi akkolta xi talba ghal delimitazzjoni tal-konfini dawn ghandhom jsiru b'mod li l-art tal-konvenuti tkun konformi mal-att ta' l-akkwist taghhom tat-18 ta' Dicembru 2002 in atti Nutar Dottor Kristen Dimech u mal-pjanta annessa ma' l-istess att li llum wara s-sentenza fuq citata ma jistghux jigu impunjata aktar.

10. Illi t-talbiet attrici qed jigu opposti in toto, bhala nfondati fid-dritt u fil-fatt.

Salvi eccezzjonijiet ulterjuri fid-dritt u fil-fatt.

Rat li l-kawza thalliet ghas-sentenza fuq l-ewwel hames eccezzjonijiet preliminari tal-konvenuti ghallum.

Rat l-atti u d-dokumenti tal-kawza nkluz ghalhekk in-noti ta' sottomissjonijiet tal-partijiet.

Kunsiderazzjonijiet

1. L-ewwel eccezzjoni

Illi permezz ta' l-ewwel eccezzjoni, il-konvenuti qeghdin jeccepixxu n-nullita' tar-rikors guramentat u dan peress li jsostnu li fl-azzjoni taghhom l-atturi qed jittentaw azzjoni dupplici cioe' l-*actio rei vendicatoria u l-actio de finium regundorum* u dawn huma zewg azzjonijiet distinti minn u inkompatibbli ma' xulxin.

Fis-seduta tad-9 ta' Novembru 2012 Dr Mario Scerri ghall-atturi ddikjara li l-azzjoni ezercitata hija dik dwar id-delimitazzjoni tal-konfini.

Illi hekk kif intqal fis-sentenza fl-ismijiet **Maria Dolores Debono et vs Joseph Grech et**[1] l-*actio finium regundorum* tiddistingwi ruhha mill-*actio reivindicatoria* inkwantu fejn din ta' l-ahhar tippresuponi kontestazzjoni dwar id-dominju jew titolu tal-proprjeta', dik tar-regolamentazzjoni tal-konfini hi mahsuba biex tirrizolvi kwistjonijiet dwar l-estensjoni tad-dritt fuq il-proprjeta'. L-azzjoni in diskussjoni ghalhekk ittendi biex telimina l-incertezzi tad-demarkazzjoni bejn zewg fondi u taghmel is-sitwazzjoni ta' fatt kompatibbli ghal dik tad-dritt. Fi kliem iehor ghandha bhala skop u finalita' taghha d-determinazzjoni oggettiva tal-fond u l-accertament ta' l-estensjoni tad-dritt. Din l-azzjoni tista' titressaq biss fejn zewg proprjetajiet ta' sidien differenti jkunu jmissu ma' xulxin u fejn hemm dubju dwar fejn tibda l-wahda u tintemm l-ohra.

Illi referenza ssir ukoll ghas-sentenza fl-ismijiet **Tamarac Limited, Vitrex Limited et v. County Leatherware Ltd**[2] fejn l-Onorabbli Qorti tal-Appell ri-affermat li *"l'azione di*

[1] Cit Nru: 536/1994PS deciza fit-28 ta' April, 2003
[2] Appell Civili deciz fid-19 ta' Jannar, 2010

regolamento di confini presuppone l'incertezza del confine tra due fondi. I rispettivi titoli di proprieta` delle parti non sono contestati; cio` che e` incerto e che l'azione tende ad accertare e l'estensione della proprieta contingue e, quindi, il confine ….. Questa azione ha la natura di una rivendica parziale e presenta alcune particolarita`: ciascuno delle parti e`, al tempo stesso, attore e convenuto." ***(Torrente Diritto Privato pag 307).***

Illi fl-istess decizjoni nghad li f'kazi bhal dawn *"non e` ammissibile questa azione nel caso che qualunque sappia precisamente i propri confini, e sostenga che il vicino li abbia oltrepassati; poiche` in tal caso ha luogo l'azione rivendicatoria.' Hainberger, Diritto Romano Privato Puro, para 588; Laurent Vl. VII pag. 373 para 419; Baudry Lacantinerie Dei Beni, pag 566 para 910, kwotati fis-sentenza F. Debattista v. A. Grech 23/4/51)."*

Illi gie ritenut ukoll li l-*actio finium regundorum* hi azzjoni li tista' tigi tentata b'success fil-kazijiet fejn hemm xi dubju dwar il-konfini bejn proprjeta` u ohra. Fis-sentenza **Victor Mangion et v. Raphael Aquilina et**[3] giet citata s-sentenza fl-ismijiet **Albert Mizzi nomine v. Rita Azzopardi et**[4] fejn inghad li "*f'din l-azzjoni reali u petitorja ma humiex id-drittijiet rispettivi tal-proprjeta` li jitqeghdu in diskussjoni imma l-iskop tal-azzjoni hu dak li jtendi unikament biex tigi eliminata l-incertezza dwar id-demarkazzjoni bejn zewg fondi, u b'hekk is-sitwazzjoni ta' fatt tigi adegwata ghal dik ta' dritt.*"

Illi inoltre' fl-istess sentenza **Mangion et vs Aquilina et** intqal li *tajjeb li jigi precizat illi tali azzjoni ma titlifx in-natura rikonjittiva taghha lanqas fil-kaz li l-eliminazzjoni tal-incertezza ggib maghha l-obbligu tar-rilaxx ta' dik il-porzjoni indebitament posseduta. Ghalhekk talba f'dan is-sens, kif hekk del resto inhu l-kaz hawnhekk mill-kontenut tat-tielet talba, hi proponibbli in kwantu hi l-konsegwenza ta' l-istanza tar-regolamentazzjoni tal-konfini.*

---

[3] Cit Nru: 880/1994PS deciza fid-9 ta' Marzu, 2005
[4] Appell deciz fis-27 ta' Marzu, 1996

Illi fis-sentenza fl-ismijiet **Ignatius Debono et vs Pauline Debono et[5],** l-Onorabbli Qorti ta' l-Appell ikkwotat mid-decizjoni fuq citata **Mangion et vs Aquilina et** :

"Mill-istess natura ta' azzjoni bhal din, iz-zewg kontendenti huma bla dubju gravati bil-prova li jiddemostraw l-estensjoni tal-fond rispettiv taghhom. Hawnhekk ma japplikax il-principju 'actore non probante, reus absolvitur' in kwantu stante l-karattru 'vindicatio duplex incertae partis', il-konfini jrid jigi determinat in relazzjoni ghal dawk l-elementi probatorji li jkunu attendibbli. M'hemmx dubju li dawn l-elementi jistghu jigu suppliti b'kull mezz ta' kull speci maghruf mill-Kodici ta' Organizzazzjoni u Procedura Civili. B'danakollu f'kazijiet ta' din in-natura hemm certi elementi li jistghu jitqiesu decisivi. Hekk, per ezempju, wiehed ma jistax jipprexxindi ruhu mill-ezami tat-titolu ta' akkwist tal-proprjetajiet rispettivi in kwantu dawn certament jikkostitwixxu l-bazi prevalenti ghar-rizoluzzjoni ta' l-incertezza. Trattandosi mbaghad minn posizzjonijiet ta' art wahda organika, jaghmel prova attendibbli l-kejl rizultanti mill-istess attijiet ta' akkwist u mill-pjanti. Dan ghaliex tali kejl huwa evidentement idoneu ghall-individwar b'certa ezattezza tal-linja ta' qasma bejn iz-zewg proprjetajiet limitrofi".

Illi l-qorti hija tal-fehma li l-azzjoni attrici hija wahda predomententement bhala dik komunement maghrufa *actio finium regondorum*. L-atturi nfushom ukoll hekk iddikjaraw fl-ewwel seduta. Infatti t-tieni u t-tielet talbiet huma ntizi ghad-delimitazzjoni tal-konfini, filwaqt li l-hames talba attrici qeghdha titlob il-kundanna ghal zgumbrament minn dik il-parti li allegatament il-konvenuti qeghdin jokkupaw abbuzivament liema talba hija permessa f'azzjoni bhal din.

Ghalhekk din l-ewwel eccezzjoni qeghdha tigi michuda.

<u>Res Judicata</u>

Illi t-tieni, tielet, ir-raba' u l-hames eccezzjonijiet tal-konvenuti jitrattaw l-eccezzjoni tar-*res judicata*.

---

[5] Appell Civili Nru: 2542/1998 deciz fit-28 ta' April, 2006

Illi bejn il-partijiet fil-kawza diga' kien hemm diversi proceduri. Il-proceduri rilevanti ai fini ta' l-eccezzjoni in dizamina huma dawk fl-ismijiet 'Luigi Sultana et vs Emmanuel Cremona et' (Cit Nru: 28/2004PC) deciza fis-16 ta' Novembru 2010. Dik l-azzjoni kienet azzjoni ta' rivendika. Il-konvenuti f'dawk il-proceduri ma kienux iddefendew ruhhom biss bil-pussess izda nvokaw it-titolu taghhom.

L-atturi f'dik il-kawza kienu ghamlu s-segwenti talbiet:

"1. tiddikjara li l-fond kollu fuq deskritt numru hdax (11), Triq Mannar, Xaghra, Ghawdex, bil-mandretta annessa mieghu tal-kejl ta' cirka mija u sebgha u tmenin metri kwadri (187 m.k.) u r-raba' retrostanti l-mandretta, tal-istess kejl ta'cirka mija u sebgha u tmenin metri kwadri (187 m.k.), kollox muri fuq il-pjanta dokument B, huma proprjeta' tal-atturi, u li intom il-konvenuti m'ghandhom ebda jeddijiet fuqhom jew ta' parti minnhom;

2. Tinibixxi lill-konvenuti milli jidhlu fil-fond bil-mandretta, u fir-raba hekk dikjarat proprjeta' tal-atturi jew milli jaghmlu xoghlijiet ohra fil-istess proprjeta'".

Illi huwa ben stabbilit li sabiex din il-Qorti tilqa' din l-eccezzjoni jridu jikkonkorru tliet elementi u cioe` dawk definiti bhala l-*"eadem causa petendi, eadem personam* u *eadem res"* u dan ifisser li sabiex din il-Qorti ssib illi l-azzjoni li ghandha quddiemha hija fil-fatt milquta bil-gudikat ta' sentenza ohra, jehtieg illi jirrizulta illi fil-fatt fiz-zewg kawzi hemm l-istess partijiet, l-istess oggett u l-istess natura tal-kawza jew kawzali.

Illi huwa mportanti li jinghad li dwar il-kuncett purament civili ta' *res judicata* kif sancit fl-**artikolu 730 tal-Kap.12** l-eccezzjoni tar-*res judicata* ghandha dejjem tigi deciza b'kap separat qabel jew flimkien mas-sentenza fuq il-

meritu. Jekk dan ma jsirx din l-ommissjoni ggib in-nullita' tas-sentenza[6].

Illi fis-sentenza **Anthony Borg et vs Anthony Francis Willoughby et**[7] intqal li:-

"Eccezzjoni bhal din ma tinvolvi l-ebda kontestazzjoni ta' fatt izda hi wahda ta' natura prettament guridika. Huwa importanti pero', u ghandu jinzamm dejjem in mira, illi l-principji legali nvoluti jridu jinqraw mhux biss fl-isfond tal-gurisprudenza stabbilita in materja izda fuq kollox unitament mal-fatti partikolari tal-kaz taht diskussjoni u tal-portata tas-sentenza precedenti………."

*"Tajjeb li qabel kull kunsiderazzjoni ohra tigi ribadita l-enuncazzjoni kaptata mid-decizjoni fl-ismijiet **'Francesco Aquilina vs Neg. Giuseppe Gasan et',** Appell Kummerc, 5 ta' Novembru 1934":-.*

"Illi dan peress "exceptio rei judicatae" ghandha bhala fundament il-fatt tal-interess pubbliku, u wkoll ghaliex "interest rei publicae ut sit finis litiu". Sentenza li ghaddiet "in giudicatio", jigifieri li ma tistax tappella minnha izjed, hija mizmuma tajba u sewwa u tal-haqq - "res judicata pro veritate habetur" – jigifieri l-fundament tal-"actio" u tal-"exceptio judicat"' hija preskrizzjoni legali, u ghalhekk hija "strictissimae interpretationis".

Illi fis-sentenza **Charles Cortis vs Francis X. Aquilina et**[8] gie riaffermat li:-

"Tlieta huma l-elementi li jmisshom jigu murija minn min iqanqal l-eccezzjoni biex din issehh. Dawn l-elementi huma l-istess oggett (eadem res), l-istess partijiet (eadem personae) u l-istess mertu (eadem causa petendi). Huwa siewi li wiehed izomm quddiem ghajnejh ukoll il-massima li biex dik l-eccezzjoni tirnexxi jehtieg li t-tliet elementi

---

[6] **Paolo Azzopardi vs Paolo Abela noe** A.K. deciza fl-10 ta' Dicembru 1954; **Salvina Pullicino et vs Carmel Busuttil** P.A. RCP deciza fis- 26 ta' Gunju 2008.

[7] Cit Nru: 1792/1999PS deciza fit-28 ta' Marzu 2003

[8] Cit Nru: 766/2000JRM deciza fil-25 ta' Settembru 2003

jkunu jikkonkorru ghax, fin-nuqqas, ma jistax jinghad li l-haga hija l-istess (nisi omnia concurrunt, alia res est).”

Illi, kif inghad f’ghadd ta’ decizjonijiet, l-eccezzjoni tal-gudikat ghandha bhala sisien taghha l-interess pubbliku u hija mahsuba biex thares incertezza tal-jeddijiet li jkunu gew definiti f’sentenza, li tbieghed il-possibbilta` ta’ decizjonijiet li jmorru kontra xulxin u li ttemm il-possibbilta` ta’ kwistjonijiet li jibqghu miftuha bi hsara tal-jeddijiet stabbiliti bis-sentenza illi tkun inghatat; minhabba fil-fatt li dik l-eccezzjoni timmira li twaqqaf azzjoni li jkun altrimenti jisthoqqilha tigi meqjusa minn qorti, l-eccezzjoni tal-gudikat ghandha tkun ta’ interpretazzjoni stretta, tant li, f’kaz ta’ dubju, il-gudikant ghandu jaqta’ kontra dik l-eccezzjoni.

Illi, min-naha l-ohra, dan il-principju huwa bilancjat b’dak l-iehor daqstant importanti li, fejn kwistjoni tkun giet definita u trattata, is-sentenza ssir irrevokabbli jekk, wara li tigi appellata jew ritrattata, tigi konfermata; jew, jekk ma tigix appellata jew ritrattata fiz-zmien li tippreskrivi l-ligi, ma tistax issir l-ebda procedura ohra li tattakka lil dik is-sentenza. Dan il-principju jissahhah meta l-kwistjoni li dwarha tinfetah it-tieni kawza jkun diga’ jezisti fil-waqt li tinghata s-sentenza fl-ewwel kawza.

Illi ghalhekk isegwi li l-eccezzjoni tal-gudikat tintrabat mal-ezistenza ta’ sentenza; il-kwistjoni hija jekk tintrabatx biss mal-parti dispozittiva taghha (fil-kliem strettament uzati mill-gudikant fl-ewwel sentenza) jew inkella jekk tintrabatx ukoll mal-konsiderazzjonijiet jew motivazzjonijiet li jintaghmlu u li jwasslu ghal dik is-sentenza; fuq dan il-punt inghad diversi drabi li l-gudikat isir japplika mhux biss dwar dak li jkun gie espressament dibattut fil-kawza li s-sentenza taghha titqieghed bhala l-bazi tal-eccezzjoni tal-gudikat, imma japplika wkoll dwar dak li messu jew seta’ gie diskuss u ma jkunx gie diskuss mill-parti li kellha nteress li tiddiskutih. Il-bidla jew differenza fil-motivi tal-*causa petendi* fit-tieni provediment ma jgibx fix-xejn il-gudikat.

Illi min-naha l-ohra fis-sentenza fl-ismijiet **Anthony Borg et vs Anthony Willoughby et** gie ritenut li sakemm ma jkunx hemm ebda decizjoni fuq il-vera kwistjoni kontroversa, u dik il-kwistjoni ma tkunx giet prekluza minn ebda decizjoni definittiva moghtija fil-gudizzju, l-istess kwistjoni tibqa' mhux deciza, u ma jistax mill-parti l-ohra jinghad li ghad-decizjoni josta l-gudikat[9]. Dan ifisser li l-eccezzjoni tal-gudikat ghandha tigi ammessa b'cirkospezzjoni kbira; u dan aktar u aktar meta dik l-eccezzjoni jkollha l-effett li teskludi xi dritt, bhal meta *si tratta* minn incident processwali li jqum fil-kors tal-gudizzju, fejn ma jistax ikun hemm dak li jissejjah tal-gudikat, hemm bzonn li l-kwistjoni tkun giet 'effettivament' deciza bis-sentenza ta' qabel, u mhux biss li setghet tigi deciza[10]. Infatti huwa maghruf li *"nel dubbio il giudice non deve prepondere per la cosa giudicata."*[11]

Illi ghal dak li jirrigwarda l-*eadem res,* fis-sentenza **Rabat Construction Ltd vs Cutajar Construction Company Limited**[12] gie kkonfermat li din ghandha *"tinkorpora li l-oggett mitlub fit-talba l-gdida hu identiku ghat-talba precedenti li giet determinata minn sentenza li ghaddiet in gudikat".*

Illi l-bazi ghal dan ir-rekwizit hija ghalhekk cara u fis-sens li sentenza li tikkostitwixxi gudikat ma tistax timpedixxi talba gdida milli tigi proposta quddiem il-Qorti, jekk dik hi ntiza sabiex tottjeni xi haga differenti ghal dak li kien ipprova jitlob b'talba precedenti li giet determinata minn sentenza. Minn dan isegwi li anki jekk l-oggett ta' talba gdida hu simili ghal ta' decizjoni precedenti, din is-similarita' mhix ostaklu ghal talba gdida ghaliex l-effetti ta' sentenza li tkun ghaddiet in gudikat huma limitati ghal dak li kienu ssottomettew il-partijiet u ghal dak li jkunu ddecidew il-Qrati.

---

[9] Vide **Caterina Gerada vs Av Dr Antonio Caruana,** App Civ deciza fis-7 ta' Marzu 1958.
[10] Vide **Caterina Gerada vs Av Dr Antonio Caruana,** App Civ deciza fis-7 ta' Marzu 1958.
[11] Vol. XXIX.i.1155

[12] Cit Nru 1209/00RCP deciza fid-9 ta' Jannar 2002

Illi ghar-rigward tal-*eadem causa petendi,* din il-kondizzjoni tirrikjedi li *"the cause of the claim"* kontenuta fit-talba l-gdida, tkun l-istess bhat-talba precedenti u li giet deciza minn sentenza li ghaddiet in gudikat. Illi l-***Prof. Caruana Galizia*** f'**"Notes on Civil Law"** (Pt.IV p.1428) spjega li l-*causa petendi* hi *"the title on which the demand is based"* . Illi ghalhekk, din hija t-titlu, cioe', il-fatt guridiku li fuqu d-dritt pretiz hu bbazat. Illi sabiex il-kundizzjoni ta' l-*eadem causa petendi* tirnexxi, irid jigi ppruvat li l-kawza li kontenuti fit-talba l-gdida hi fondata fuq l-istess fatt guridiku li kien jifforma l-bazi tat-talba precedenti, li giet determinata b'sentenza li ghaddiet in gudikat.

Illi dwar l-*eadem personae*, fis-sentenza fl-ismijiet **Innocenza Debattista et vs Giovanni Farrugia**[13] il-Qorti qalet li *"biex ikun hemm il-gudikat, jehtieg…li s-sentenza ta' qabel kienet giet maqtugha f'kawza bejn l-istess persuni…"* Illi pero' dan ma jfissirx li *"l-promoturi tal-istess procedura setghu jipproponu mill-gdid kawza identika bl-inseriment ta' persuna taghhom li ma kinitx verament necessarja mill-aspett legali"*[14].

Illi din il-qorti se tghaddi biex tikkwota partijiet mis-sentenza li nghatat fl-istess ismijiet tal-kawza odjerna li giet deciza fis-16 ta' Novembru 2010.

"L-atturi, kif gia nghad, qeghdin jibbażaw it-titolu taghhom fuq il-kuntratt ta' akkwist tad-19 ta' Mejju 1960. Imma kuntrarjament ghal dak li hemm indikat fil-pjanta annessa mac-citazzjoni, li l-atturi jippretendu li turi l-estensjoni tal-proprjeta' li qed jittentaw jirrivendikaw, l-istess kuntratt ma jhalli ebda dubbju li l-"mandretta" annessa mal-lok u l-bicca raba' "ta' mal-lok" ***ma jmissux*** *ma' xulxin, u bejniethom hemm beni li, meta sar dan il-kuntratt, kien ghadhom jappartjenu lil Vittorio Azzopardi. Dan ghaliex jinghad fl-istess deskrizzjoni li ghalqa wahda kienet soggetta ghad-dritt ta' passagg favur il-beni ta' dan Vittorio Azzopardi, u l-ohra kienet tgawdi d-dritt ta' passagg minn fuq il-beni ta' l-istess persuna. Zgur ghalhekk li titolu tajjeb*

[13] PA deciza fit-13 ta' Frar 1958, Vol XLII.ii.917
[14] Vide **Igino Trapani Galea Feriol et vs Jane mart Jimmy Agius et,** App Civ deciza fit-2 ta' Lulju 1996, Vol LXXX.ii.804

fuq l-art ***kollha*** *indikata fuq il-pjanta annessa mac-citazzjoni, l-atturi ma ppruvawx li ghandhom, u dan minkejja li l-kejl indikat fuq din il-pjanta huwa* ***inqas*** *minn dak dikjarat fil-kuntratt".*

"Mill-provi prodotti jidher pero' illi sew il-vendituri ta' l-atturi kif ukoll l-eredi ta' Vittorio Azzopardi fl-okkazzjoni tas-subbasta tal-1982, ma kienux jafu ezatt f'hiex kienet tikkonsisti u sa fejn kienet twassal il-proprjeta' ta' Salvatore Azzopardi u dik ta' hu Vittorio, u dan x'aktarx kien dovut ghall-komplikazzjonijiet involuti f'din id-divizjoni, u ghall-fatt li kulhadd jaqbel dwaru illi biz-zmien hafna partijiet mil-lok kienu ggarrfu u ghalhekk ma setax jigi stabbilit bi precizjoni liema kienu partijiet mill-istess lok u liema kienu l-btiehi jew mandretti annessi. Fl-assenza wkoll ta' pjanti li jmorru lura ghal dawk it-trasferimenti, (dik ipprezentata mill-atturi saret fl-okkazzjoni tal-kawza, u dik esebita mill-konvenuti saret biss fl-1995 minghajr ma gew ikkonsultati l-girien), kien impossibbli ghal din il-Qorti li tistabilixxi b'certa precizjoni l-veri konfini tal-proprjetajiet rispettivi.

Ghaldaqstant, billi gie stabbilit minghajr dubbju illi l-art li l-atturi xtraw fl-1960 ma kienitx tikkonsisti f'dak kollu li jindikaw fil-pjanta annessa mac-citazzjoni, u lanqas setghu akkwistaw l-istess proprjeta' bil-preskrizzjoni, it-talbiet tagħhom ma jistghux jigu milqugha. Dan pero' mhux ghax irrizulta illi l-istess art, jew ta' l-inqas partijiet definittivi minnha, jappartjenu lill-konvenuti, imma semplicement ghax hadd mill-kontendenti ma rnexxielu jipprova sodisfacentement kemm attwalment jipposjedi mill-art annessa mal-fond illum numru hdax (11) Triq Mannar, ix-Xaghra, u x'inhuma l-konfini taghha".

Il-qorti ghaddiet ghalhekk billi cahdet it-talbiet attrici. L-atturi m'appellawx minn din is-sentenza u kwindi tali sentenza llum ghaddiet in gudikat. M'hemmx dubju li l-atturi peress li l-qorti semmiet li ma setghetx tistabilixxi l-konfini tal-proprjetajiet rispettivi hadu l-imbekkata biex ipprezentaw il-proceduri odjerni.

Jehtieg ghalhekk in vista tal-gurispridenza fuq citata jigi ezaminat jekk fil-proceduri odjerni l-elementi tal-gudikat humiex sodisfatti.

Jinghad mill-ewwel li r-rekwizit ta’ l-*eadem personae* huwa sodisfatt peress li l-partijiet fiz-zewg kawzi huma l-istess.

Illi l-azzjoni tallum kif diga’ gie stabbilit hija azzjoni ntiza ghal regolament tal-konfini izda l-qorti ma tistax tieqaf hawn b’ezami tant semplicistiku.

Huwa fatt li fl-ewwel azzjoni ta’ rivendika l-kawza ta’ l-atturi giet michuda. Verament li l-qorti f’dik is-sentenza kkummentat li kienet qeghdha tichad mhux ghaliex kellha xi prova li xi partijiet mill-art jappartjenu lill-konvenuti pero’ l-fatt jibqa’ li l-qorti cahdet it-talbiet attrici u ghalhekk dak li kien possedut mill-konvenuti baqghu f’idejhom.

Huwa minnu wkoll, kif qalu l-atturi fin-nota ta’ sottomissjonijiet taghhom, li f’dik is-sentenza l-qorti rriteniet li kemm l-atturi kif ukoll il-konvenuti ghandhom partijiet mill-art li hemm mad-dar numru 11, Triq Mannar, Xaghra. Infatti l-qorti qalet hekk:

“L-atturi jitfghu dubbju dwar kemm l-art akkwistata mill-konvenuti tista' tkun verament sitwata fl-istess inhawi fejn huma ghandhom il-proprjeta' taghhom. Huwa minnu illi lanqas ma gew esebiti ebda site plans mill-konvenuti, imma mid-deskrizzjonijiet u irjiehat mogħtija dwar iz-zewg fondi, mix-xhieda tal-perit Dimech li kien mar ikejjel fuq il-post bhala parti mill-inkarigu tieghu ta' perit tekniku fis-subbasta msemmija, u mill-iskizz redatt minnu, meta mqabbel ma' dak ippreparata mill-perit Saliba, kif ukoll ma' dak maghmul mill-perit Vella, jidher illi hawn si tratta mill-istess inhawi, u ghalhekk necessarjament hemm xi overlapping bejn dak li xtraw l-atturi u dak li akkwistaw il-konvenuti.

Jidher madankollu illi l-konvenuti wkoll ipproducew prova ta' titolu fuq parti (li pero' baqghet qatt ma giet definite sew) mill-art li l-atturi qeghdin jghidu illi hija taghhom, u li almenu tmur lura sa din is-subbasta”.

Izda l-qorti cahdet it-talbiet attrici. L-ghan ta' dik il-kawza kien li jigi dikjarat li l-fond numru 11, fi Triq Mannar, Xaghra, Ghawdex bil-mandretta annessa mieghu tal-kejl ta' cirka 187m.k. u r-raba' retrostanti l-mandretta, tal-istess kejl ta' cirka 187m.k. kollox muri fuq il-pjanta dok B, huma proprjeta' taghhom u li l-konvenuti m'ghandhom ebda jeddijiet fuqhom jew ta' parti minnhom.

Fil-kawza odjerna hekk kif proposta l-ewwel talba li l-qorti ghandha quddiemha hija li 'tiddikjara li l-kejl tal-mandretta annessa mal-lok tad-djar numru 11, Triq Mannar, Xaghra, huwa tal-kejl ta' cirka siegh pari ghal 187 m.k. jew kejl verjuri, kif ukoll il-porzjoni art maghrufa 'ta' mal-lok', li tigi wara l-mandretta msemmija, hija wkoll tal-kejl ta' cirka siegh pari ghal 187m.k. jew kejl verjuri'.

Huwa evidenti li din l-ewwel talba hija prattikament identika ghall-ewwel talba fl-azzjoni numru 28/2004 hlief li f'dik odjerna gew introdotti l-kliem 'cirka' jew 'kejl verjuri' u tnehhiet it-talba ghal dikjarazzjoni ta' proprjeta'. Biss dawn il-kliem ma jbiddlux il-fatt li dan il-mertu diga' gie diskuss mill-qorti fis-sentenza taghha. Hawn si tratta ta' l-istess art li kienet is-suggett tal-kawza l-ohra. Oltre' dan dik il-qorti rriteniet ukoll li l-mandretta annessa mal-lok u l-bicca raba' 'ta' mal-lok', ma jmissux ma' xulxin u bejniethom hemm beni li meta l-atturi xtraw, permezz tal-kuntratt li abbazi tieghu kienu qeghdin jivvantaw it-titolu taghhom kien ghadhom jappartjenu lil Vittorio Azzopardi. L-istess qorti kompliet *"Zgur ghalhekk li titolu tajjeb fuq l-art kollha ndikata fuq il-pjanta annessa mac-citazzjoni, l-atturi ma ppruvawx li ghandhom, u dan minkejja li l-kejl indikat fuq din il-pjanta huwa nqas minn dak dikjarat fil-kuntratt".*

Fil-kawza odjerna, l-atturi ghar-rigward tar-raba' 'ta' mal-lok' ressqu l-istess talba li kienu ressqu fil-kawza li diga' giet deciza.

Fil-kawza esperita llum il-qorti bilfors trid tezamina l-estensjoni tal-art tal-partijiet rispettivi. Illi fil-kawza precedenti l-ewwel qorti kienet ghamlet ezercizzju biex tistabbilixxi min mill-partijiet ghandu l-ahjar titolu ghall-art

in kontestazzjoni. Permezz ta’ din il-kawza l-atturi qeghdin jergghu jistiednu lill-qorti terga’ taghmel l-istess ezercizzju. Dan huwa evidenti mill-ewwel talba kif imposta ghaliex biex ikun hemm dikjarazzjoni li r-raba’ huwa tal-kejl indikat is-sottointeza hija li l-atturi huma wkoll proprjetarji ta’ l-istess – kwistjoni li diga’ giet deciza. Ma jridx jintesa li fl-azzjoni ta’ rivendika l-azzjoni attrici falliet u l-konvenuti ghalhekk baqghu jgawdu l-pussess li kellhom.

Illi ghalhekk huwa ovvju li din it-tieni kawza li saret mill-atturi mhi xejn ghajr tentattiv sabiex jergghu jifthu berah it-trattazzjoni tal-istess kwistjoni u b’hekk jippruvaw jinnewtralizzaw l-ewwel deczijoni. Infatti bil-kawza odjerna jkun hemm riskju li jkun hemm proprju zewg gudizzju kunfliggenti.

Ghalhekk din l-eccezzjoni hija misthoqqa.

Ghal dawn il-motivi din il-qorti taqta’ u tiddeciedi billi filwaqt li tichad l-ewwel eccezzjoni tal-konvenuti, tilqa’ t-tieni, it-tielet, ir-raba’ u l-hames eccezzjonijiet tar-*res judicata* u ghalhekk tichad it-talbiet attrici.

Bl-ispejjez a karigu tal-atturi hlief dawk relatati ma’ l-ewwel eccezzjoni li ghandhom ikunu a karigu tal-konvenuti.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------